

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MADANIYAT VAZIRLIGI

YUNUS RAJABIY NOMIDAGI
O'ZBEK MILLIY MUSIQA SAN'ATI INSTITUTI

An'anaviy
TANBUR

VI
Z-78

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI

RESPUBLIKA MADANIYAT MUASSASALARI FAOLIYATINI
TASHKIL ETISH ILMIY – METODIK MARKAZI

YUNUS RAJABIY NOMIDAGI
O'ZBEK MILLIY MUSIQA SAN'ATI INSTITUTI

Abror Zufarov

AN'ANAVIY TANBUR

O'quv qo'llanma

Toshkent
«Tafakkur avlodi»
2022

UO'K 780.614(075.8)

KBK 85.315.3ya73

Z 98

Mas'ul muharrir:

A. Zokirov – Yunus Rajabiy nomidagi O'zMMSI O'quv ishlari bo'yicha prorektori, "O'zbek maqomi tarixi va nazariyasi" kafedrasi katta o'qituvchisi, musiqashunos

Musiqiy muharrir:

N. Botirova – Yunus Rajabiy nomidagi O'zMMSI Kengash kotibi, musiqashunos

J. Abdujabbarov – Yunus Rajabiy nomidagi O'zMMSI Raqamli ta'lif texnologiyalari markazi rahbari

Taqrizchilar:

A. Umarov – R.Glier nomidagi RIMM professori

R. Qosimov – Yunus Rajabiy nomidagi O'zbek milliy musiqa san'ati inistituti "Maqom cholg'u ijrochiligi" kafedrasi professori

A. Abdugapparov – O'zbekiston davlat konservatoriysi "Musiqiy pedagogika" kafedrasi mudiri, professor

Nashr uchun mas'ul:

Sh. Abduxoshimov – Yunus Rajabiy nomidagi O'zMMSI matbuot kotibi, musiqashunos

An'anaviy tanbur [Matn]: o'quv qo'llanma / A. Zufarov. – Toshkent: «Tafakkur avlodi», 2022. – 32 b.

UO'K 780.614(075.8)

KBK 85.315.3ya73

ISBN 978-9943-9093-8-0

© A. Zufarov

© «Tafakkur avlodi», 2022

ANNOTATSIYA

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tomonidan 2020-yil 26-27-iyun kunlari Namangan viloyatiga tashrifi doirasida, viloyat faollari ishtirokida o'tkazilgan yig'ilishda berilgan topshiriqlar hamda 2022-yil 2-fevraldag'i PQ-112-sonli "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaror ijrosini ta'minlash maqsadida Yunus Rajabiy nomidagi O'zbek milliy musiqa san'ati instituti "Maqom cholg'u ijrochiligi" kafedrasи professor-o'qituvchilari tomonidan ishlab chiqilgan "**An'anaviy tanbur**" o'quv qo'llanmasi institut Kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan.

Mazkur o'quv qo'llanmada tanbur cholg'usining qisqacha tarixi, nazariy qoidalari, mashq hamda kuylardan iborat bo'lib, ular dan dars va mustaqil mashg'ulotlar jarayonida foydalanish tavsiya etiladi. O'quv qo'llanma tanbur cholg'usiga qiziquvchi o'quvchilarning mustaqil shug'ullanishlari uchun innovatsion texnologiyalardan unumli foydalanilgan. Har bir dars mavzusining audio va video yozuvlari **QR** – kod shtrixiga joylashtirilgan bo'lib, giper iqtiboslar orqali qo'l telefoni skaneri yordamida ochiladi.

"An'anaviy tanbur" – davlat ta'lim standartlariga binoan Musiqa va san'at maktablari boshlang'ich 1, 2, 3 sinflari hamda umumta'lim maktablarining 5, 6, 7 sınıf o'quvchilari uchun mo'ljallangan.

KIRISH

Hayotiy tajribalar madaniyatni yaratadi, madaniyatdan an'ana yuzaga keladi, an'analardan esa qadriyatlar paydo bo'larkan. Musiqa ijrochiligining ulkan maktabi - an'anaviy cholg'u ijrochiligi ham xalqimizning bir necha yillik hayotiy tajribasi, madaniyatidan yaralgan meros, qadriyatdir.

Bugungi kunda Yunus Rajabiy nomidagi O'zbek milliy musiqa san'ati instituti "Maqom cholg'u ijrochiligi" kafedrasи faoliyati ham o'tmish ustozlarning an'analariiga uzviy bog'liq holda yuritib kelinadi. Tanbur musiqa cholg'usining ijrolarini o'rganish ham qadimdan "Ustoz va shogird" tizimi asosida ustozlardan og'zaki an'ana ijo yo'li asosida yo'lga qo'yilgan.

O'zbek milliy musiqasi, an'anaviy ijrochiligidagi Rixsi Rajabiy, Turg'un Alimatov kabi zabardast ustozlar tanbur musiqa cholg'usi ijrochiligi maktabining poydevorini o'rnatib ketgan bo'lsalar, Abdullo Umarov, Abdufattox Abdug'afforov, Abror Zufarov, Toir Qo'ziyev, Muhammadjon Mamatqulov kabi qator ustozlar bugungi kunda ularning ishlarini davom ettirmoqdalar.

Tanbur cholg'usining tarixiy shakllanishi va bizgacha yetib kelishi mashhur tanbur ijrochilarining nomlari bilan bog'liq bo'lib, har davrning ulug' ustozi tanburchi sozandalari o'zlarining betakror ijrolari bilan, tanbur cholg'u sozining bugungi mukammallashuviga olib kelganlar. Bugungi an'anaviy tanbur ijrochiligidagi eng keng o'rinni egallagan ijrochilik maktabining shakllanishida buyuk ustozi Turg'un Alimatovning o'rni alohidadir.

USTOZ TURG'UN ALIMATOV

Turg'un Alimatov (1922-2008) - sozanda, O'zbekiston xalq artisti. Toshkent viloyatida tug'ilgan. 1930 yillardan Toshkent shahrida Toshkent pedagogika instituti ishchi fakulteti to'garagida (1937-40) tanbur, g'ijjak (skripka) chalishni o'rgangan. Keyinchalik xalq va professional ijro uslublarini Shobarat tanburchi, Nabi tanburchi, Mulla To'ychi hofiz, Yu.Rajabiylardan o'rgangan. 2-jahon urushi qatnashchisi (1942-43). Yosh tomoshabinlar teatri (1940-42), Muqimiy teatri (1943-46) da g'ijjakchi, O'zbekiston radiosи

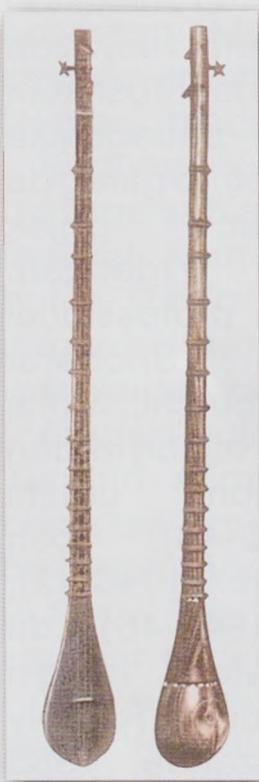
xalq cholg'ular orkestri (1947-52, 1957-59), Yunus Rajabiy nomidagi maqom ansamblı (1959-85) da sozanda. 1985 yildan Toshkent davlat konservatoriysi an'anaviy ijrochilik kafedrasida o'qituvchi, professor (1994 yildan). Alimatov dutor, tanbur va sato ijrochiligini mukammal o'rganib, o'ziga xos ijro uslubini yaratdi. Badihago'ylik, soz pardalarini nozik nolalantirib chalish Alimatov ijrochilik uslubiga xos. Repertuarida xalq kuylari, maqom va mashhur ashulalarning cholg'u yo'llari ("Dutor Navosi", "Tanavor I-II", "Tanbur Navosi", "Chorgoh", "Munojot", "Nola", "Navo", "Navro'zi Ajam", "Eshvoy", "Buzruk", "Ey, sabo", "Kuygay" va boshqalar) o'rinn olgan. "Buyuk xizmatlari uchun" ordeni bilan mukofotlangan (1997).

1-dars

TANBURNING TUZILISHI

Tanbur — torli musiqa asbobi. O'zbek mumtoz maqomlari aynan tanbur cholg'usida ijro etilgan. Tanbur o'ng qo'lning ko'rsatrgich barmog'iga maxsus noxun (mediator) taqib chalinadi. Chalinganda faqat birinchi simi chertib chalinadi, qolganlari esa sadolanib turish uchun xizmat qiladi.

Tanburning noksimon o'yma kosasi yo'g'on va uzun dastasi bilan birga yaxlit tut yog'ochidan yasaladi. Tanburning umumiyligi 110-130 sm. Kosasining qopqog'i, ko'pincha, yupqa yog'och taxtachadan qilinadi, unda rezonator teshikchalari bor. Dastasiga ichakdan qilingan pardalar bog'lanadi. Tanburning 16-19 ta pardasi bor. Tanburning 4 ta mis tori mavjud.

Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

1. Tanburning ko'rinishi to'g'risida gapirib bering.
2. Tanburda nechta tor mavjud?
3. Nohun nima?
4. Tanbur pardalari nechta?

2-dars

TANBUR IJRO QILISHDAGI HOLAT

Tanbur asosan o'tirgan holda chalinadi. Tanburning kosasi o'ng qo'lning uch barmoqlari (o'rta,nomsis va jimjiloq) bilan ohista tutib turiladi. Ko'rsatgich barmoqqa nohun taqib, pastdan yuqoriga chertib chalinadi. Dastasi esa chap qo'l kaftida erkin, ochiq barmoqlar bilan tutib, ko'rsatgich, o'rta, nomsiz barmoqlar bilan asta torlarini pardaga bosib chalinadi. Tanbur ushlab o'tirishda gavdani tik tutish, ikki qo'lning tirsaklarini erkin holga keltirib olish kerak. Tanbur kosasi pastdan barmoqlar bilan tepadan esa o'ng qo'l bilagi bilan tutib, qorinning o'ng qismiga qo'yib chalinadi. Nohun taqilgan barmoq ko'nikishi uchun davomli ravishda yechmasdan yurish tavsiya etiladi.

Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

1. Tanburni ijro qilishda kosa qanday tutiladi?
2. Tanburni ushslash holati to'g'risida tushuncha bering.
3. Tanburni ijro qilishdagi holat haqida ma'lumot bering.
4. Nohunni qo'llash qanday bo'ladi?

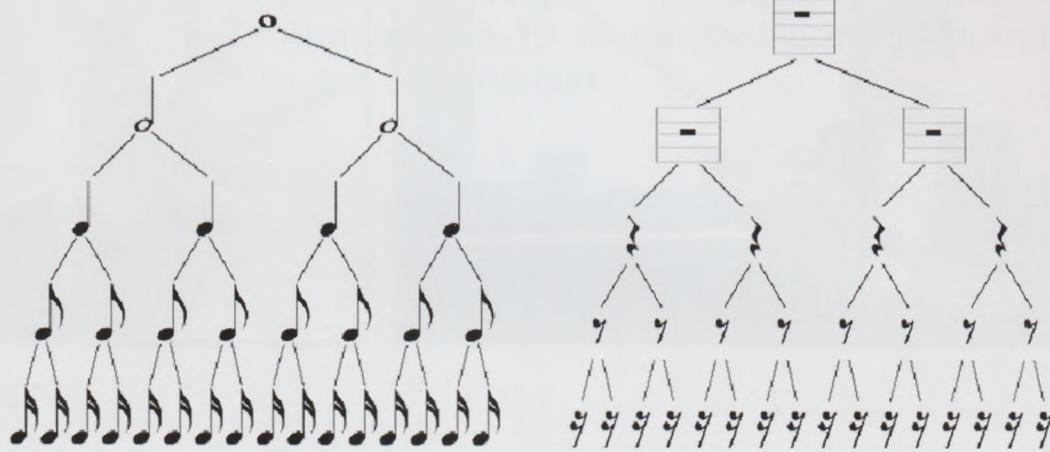
3-dars

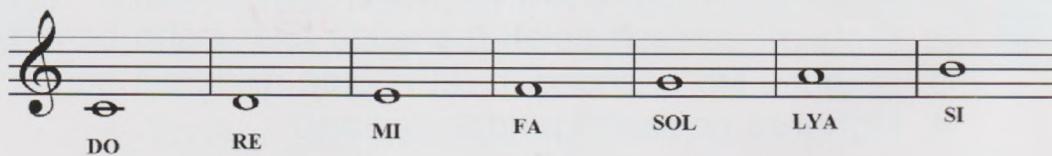
NOTA CHO'ZIMLARI VA UNING JOYLAshUVI

Nota cho'zimlari

1.		-	Butun nota	1i-2i-3i-4i ga sanaladi
2.		-	Yarim nota	1i-2i ga sanaladi
3.		-	Chorak nota	1i ga sanaladi
4.		-	Nimchorak nota	1 yoki i ga sanaladi
5.		-	O'n oltitalik	to'rttasi 1i ga sanaladi
6.		-	O'ttiz ikkitali	sakkiztasi 1i ga sanaladi

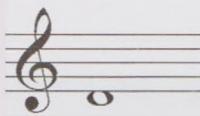

Notalar joylashuvi:

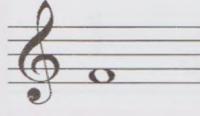
DO – tovushi birinchi qo'shimcha chiziqning o'zida joylashgan

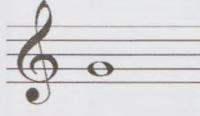
RE – tovushi birinchi asosiy chiziqning tagida joylashgan

MI – tovushi birinchi asosiy chiziqning o'zida joylashgan

FA – tovushi birinchi va ikkinchi chiziqlar orasida joylashgan

SOL – tovushi ikkinchi asosiy chiziqning o'zida joylashgan

LYA – tovushi ikkinchi va uchinchi chiziqlar orasida joylashgan

SI – tovushi uchinchi chiziqning o'zida joylashgan

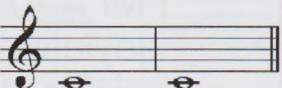
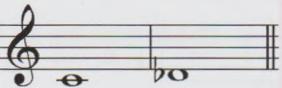
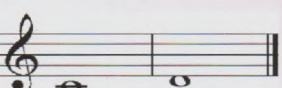
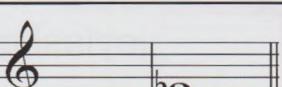
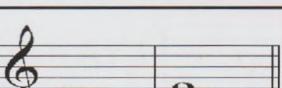
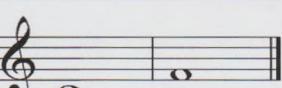
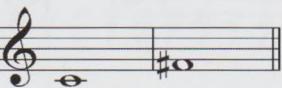
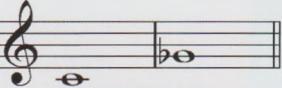
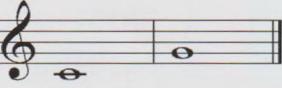
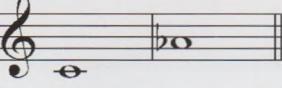
Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

1. Nota cho'zimlari haqida gapirib bering.
2. Notalarning joylashuvi haqida gapirib bering.

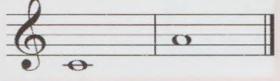
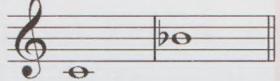
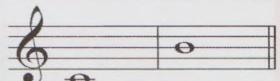
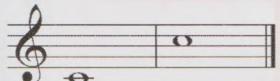
4-dars

ALTERATSIYA BELGILARI VA INTERVALLAR

Interval deb ikki tovush oralig'iga aytildi. Intervallar tovush oralig'idagi miqdorga qarab turli xil nomlanadi

Intervallar nomi	Tonlar miqdori	Misollar
Sof prima	0	
Kichik sekunda	0,5	
Katta sekunda	1	
Kichik tersiya	1,5	
Katta tersiya	2	
Sof kvarta	2,5	
Ortirilgan kvarta	3	
Kamaytirilgan kvinta	3	
Sof kvinta	3,5	
Kichik seksta	4	

Katta seksta	4,5	
Kichik septima	5	
Katta septima	5,5	
Sof oktava	6	

Alteratsiya belgilari:

– **Diez** tovushni yarim ton ko‘taradi.

♭ – **Bemoll** tovushni yarim ton pasaytiradi.

𝄪 – **Bekar diez** va **bemol ta’sirini bekor qiladi**.

Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

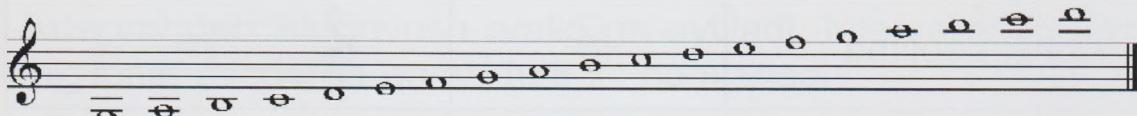
1. Alteratsiya nima degani?
2. Interval deb nimaga aytildi?

5-dars

TANBUR PARDALARIDA NOTANING JOYLAshUVI

Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

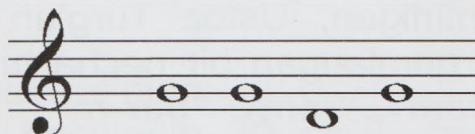
1. Tanbur cholg'usida notalarning joylashuvini yodlab gapirib bering

6-dars

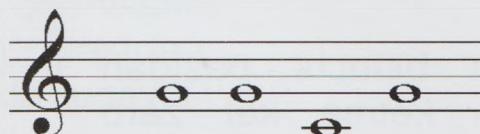

TANBURNI SOZLASH

Tanbur asosan ikki hil sozlanadi. Kvarta va kvinta. Kvarta sozida birinchi, ikkinchi va to'rtinchi torlari solga, uchunchisi rega sozlanadi:

Kvinta sozida esa birinchi, ikkinchi va to'rtinchi torlari solga, uchunchisi doga sozlanadi:

Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

- 1.Tanburning necha hil sozi bor?
- 2.Har bir torini qaysi notaga sozlanishini aytib bering
- 3.Tanburni tyuner yordamida sozlashni o'rGANING

7-dars

ZARBLAR

Har bir cholg'u asosan zarblar va pardalarning muayyanligida ijro etiladi. Ana shu zarblar, pardalar haqidagi nazariy tushunchalarni ifoda etish qadimdan bevosita amaldagi atamalar, og'zaki ko'rsatmalardan olinishi an'ana bo'lib qolgan. Masalan, doira zarblarini "**bum-bak**", "**gum-taq**" deb tushuntirilgan. Ustoz Turg'un Alimatovni nohun zarblarini og'zaki nomlangan bir necha turini keltirib o'tamiz: "**ta-ta**", "**ta-la**", "**tam**", "**ram**", "**bur-ra**", "**bur-ram**", "**bur-ra-ba**", "**bur-ra-badam**".

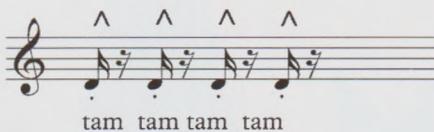
1. "**ta-ta**" nohunni pastdan yuqoriga eng oddiy chertish. Bunda ketma ket pastdan chertiladi.

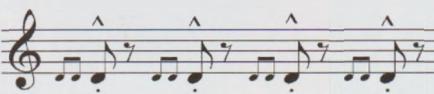
2. "**ta-la**" nohun birinchi pastdan keyin yuqoridan ketma ket zarb beriladi.

3. "**tam**" nohunni pastdan yuqoriga eng qisqa chertish.

4. "**ram**" nohunni pastdan yuqoriga eng qisqa rez shakli.

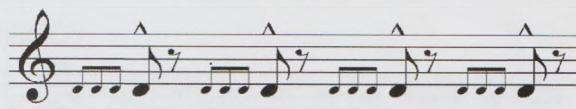
Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

- 1.Birinchi zARBning nomi qanday?
- 2.Ikkinchi zARBda nohun qanday chertiladi?
- 3.Uchinchi zARB qaysi notalarda ko'rsatilgan?
- 4.O'rgangan zARBlarni nota yordamida qaytaramiz.

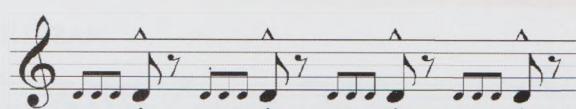
8-dars

MURAKKAB ZARBLAR

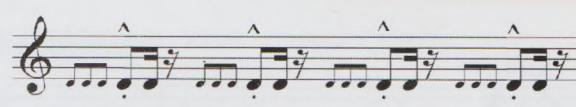
1. “bur-ra” bu o’rta cho’zimdagi rez bo’lib, zarb pastdan boshlanib yuqorida uziladi.

2. “bur-ram” “bur-ra”ning zarb pastdan boshlanib pastda tugaydigan xili.

3. “bur-ra-ba” “bur-ra” ga zarb so’ngida bitta zarb qo’shib chertilishi. zarb pastdan pastdan boshlanib pastda tugaydi

4. “bur-ra-badam” eng cho’ziq rez bo’lib, “bur-ra-ba”ga yana bir zarb orttiriladi. Zarb pastdan boshlanib pastda tugaydi.

Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

- 1.Murakkab zarblar qaysi?
- 2.Beshichi zarb og’zaki qanday ifodalanadi?
- 3.Sakkizinchi zarb og’zaki qanday ifodalanadi?
- 4.Oltinchi zarbda qanday notalar qo’llanilgan?

9-dars

ZARBLARNI KUYLAR YORDAMIDA O'RGANAMIZ

YOLG'IZ

NASRULLO

NASRI SEGOH

ROHAT

Nazorat uchun savol va topshiriqlar:

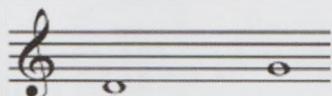
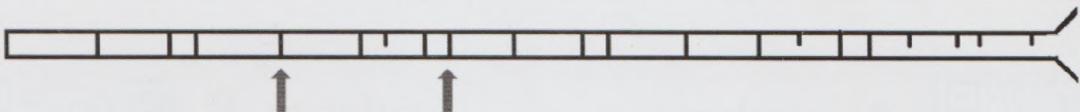
- 1.“Yolg'iz” kuyida qaysi zārb ishlatilgan ekan?
- 2.“Nasrullo” kuyida qaysi zārb ishlatilgan ekan?
- 3.“Nasri segoh” kuyida qaysi zārb ishlatilgan ekan?
- 4.“Rohat” kuyida qaysi zārb ishlatilgan ekan?

TANBUR PARDALARI

Tanburda boshqa torli cholg'ulardek ochiq tordan boshlab kuy chalinmaydi. Tanburda asosan to'rtinchi va sakkizinch pardalardan boshlab kuy chalinadi.

Bular **Re** va **Sol**.

Tanbur pardalariga xos mashqlar:

1-mashq

2-mashq

3-mashq

4-mashq

5-mashq

6-mashq

7-mashq

Musical notation for mashq 7, featuring two staves of music in 2/4 time with a treble clef. The notation consists of eighth and sixteenth note patterns.

8-mashq

Musical notation for mashq 8, featuring two staves of music in 2/4 time with a treble clef. The notation consists of eighth and sixteenth note patterns.

9-mashq

Musical notation for mashq 9, featuring two staves of music in 2/4 time with a treble clef. The notation consists of eighth and sixteenth note patterns.

10-mashq

Musical notation for mashq 10, featuring two staves of music in 2/4 time with a treble clef. The notation consists of eighth and sixteenth note patterns.

MURAKKAB MASHQLAR

1-mashq

m.m.J=100

4 | Λ V V V Λ Λ V V V Λ Λ V V V Λ Λ | Λ V V V Λ Λ V V V Λ Λ |

6 | Λ V V V Λ Λ V V V Λ Λ | Λ V V V Λ Λ V V V Λ Λ |

11 | Λ V V V Λ Λ | Λ V V V Λ Λ | Λ V V V Λ Λ |

17 | Λ V V V Λ Λ | Λ V V V Λ Λ | Λ V V V Λ Λ |

21 | Λ V V V Λ Λ V V V Λ Λ V V V Λ Λ |

Sheet music for '1-mashq' in 4/4 time, treble clef, key signature of one sharp. The tempo is J=100. The lyrics are represented by the letters 'Λ' and 'V' under each note. The music consists of five staves, numbered 4, 6, 11, 17, and 21.

2-mashq

m.m. ♩=100

A musical score for '2-mashq' in 4/4 time. The score consists of six staves of music with corresponding vocalizations below each staff. Measure numbers 7, 13, 19, and 25 are marked on the left side.

The vocalizations are as follows:

- Measure 7: Λ Λ V Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ
- Measure 13: Λ Λ V Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ
- Measure 19: Λ Λ V Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ
- Measure 25: Λ Λ V Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ Λ

3-mashq

m.m. ♩=100

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

4-mashq

m.m. ♩=100

1

6

11

17

23

29

34

ا ا و و ا ا و و ا ا و و ا ا و و

ا ا و و ا ا و و ا ا و و ا ا و و

ا ا و و ا ا و و ا ا و و ا ا و و

ا ا و و ا ا و و ا ا و و ا ا و و

ا ا و و ا ا و و ا ا و و ا ا و و

ا ا و و ا ا و و ا ا و و ا ا و و

ا ا و و ا ا و و ا ا و و ا ا و و

5-mashq

m.m.=100

6

11

17

23

29

34

Sheet music for '5-mashq' in 4/4 time. The music consists of six staves of musical notation. Each staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a tempo marking of m.m.=100. Below each staff is a vocal line consisting of a series of short vertical strokes (v) and horizontal dashes (—). The vocal line follows a repeating pattern of 'v' and '—'. Measure numbers 6, 11, 17, 23, 29, and 34 are indicated above the staves.

6-mashq

m.m.♩=100

4

6

11

16

GLOSSARY

Cholg'u – musiqa san'atida cholg'u deb kuy chalinadigan asboblarga aytildi. Ularning turlari juda ko'p.

Nota – musiqani belgilar bilan yozishda qo'llaniladigan yozuv.

Zarb – musiqada zarb deb ritm, o'ng qo'lida torga chertib ohang chiqarish tushuniladi.

Usul – har bir kuy yoki qo'shiqning o'z usuli, ya'ni ritmi bor ular asosan doira kabi urma asboblarda chalinadi.

Tor – tor deb cholg'u asboblarning iplari, simlari tushuniladi. Tor deb nomlanuvchi cholg'u ham bor.

Nohun – tirnoq degani. Tanburchilar o'ng qo'l ko'rsatgich barmog'iga temirdan ishlangan maxsus kiyma tirnoq, ya'ni nohun taqib chalishadi.

Xarrak – torli cholg'ularda qopqoq ustida torlarini ko'tarib turuvchi moslama.

Avj – milliy musiqada asarning eng baland pardalariga chiqish joyi tushuniladi.

Tanbur – to'rt torli, tirnama musiqiy cholg'u. Tanbur qadimiy cholg'ulardan bo'lib, O'zbekiston, Tojikiston xalqlarida keng tarqalgandir.

Tovush – jism tebranishidan paydo bo'ladigan to'lqinning ohangi, sadosi.

Ansambl – ikki va undan ortiq ko'p sozandalar yoki xonandalar guruhi. Ansambl ijrochiligi lokal cholg'u ijrochiligining yashovchanligini ta'minlab kelmoqda. Ansamblning havaskorlik va professional shakllari mavjud.

Alt ("baland") – takomillashtirilgan cholg'ularning baland va yo'g'on ovozli turi.

Dinamika ("kuch") – tovushlarning kuchli yoki kuchsiz ijrosi.

Etyud ("o'rganish") – ijrochilik mahoratini oshirish uchun yaratilgan ko'nikmaviy musiqa asari.

Maqom ijrochiligi – qadimdan ustozdan shogirdga uzatib kelinayotgan, qat'iy tartib va ijro usullariga xos cholg'u

va ashula ijrochilik yo'li. Maqom ijrochiligining mumtoz va zamonaviy shakllari mavjud. Bunda mumtoz maqom ijrochiligi deganda qadimgi davrlardan XIX asr oxiriga qadar bo'lgan muddat nazarda tutiladi, zamonaviy davr esa XX-XXI asrlarni qamrab oladi. Chunki XX asrdan boshlab maqom ijrochiligi ilmiy asoslarga tayana boshladi.

Parda – cholg'u ijrochiligidagi torli cholg'ularda belgilab qo'yilgan, chap qo'l barmoqlari bilan bosiladigan o'rni.

Sozanda – cholg'u ijrochiligi bo'yicha nazariy bilim, amaliy ko'nikma va mahoratga ega mutaxassis.

Takt – musiqiy lavha, asarning kuchli va kuchsiz hissasiga asoslangan o'Ichov birligi va o'ziga xos shakli.

Major (lot. major – katta) – ko'p ovozli kompozitorlik musiqa ijodida asosiy garmonik ladlardan biri (aksi – minor). Yevropa musiqasida 16-17-asrlardan rivoj topdi. Uning tayanch tovushlari (I, III va V pog'onalarini) katta 3 tovushliakkordni hosil qiladi. Major tizimida bastalangan asarlarga ko'proq yorqinlik, ko'tarinkilik ruhi, "ijobiy" his-tuyg'ular xosdir. Major va minor orasidagi qarama-qarshilik musiqa san'atining nihoyatda muhim ifoda vositalaridan hisoblanadi.

Minor (lot. minor – kichik) (musiqada) – garmoniyaga asoslangan ko'p ovozli musiqada asosiy ladlardan biri (aksi – major). Yevropa musiqasida 16-17-asrlardan rivoj topgan. Uning tayanch tovushlari (I, III va V pog'onalarini) kichik uch tovushliakkordni hosil qiladi. Minor tizimida bastalangan asarlarga ko'proq g'amgin, mungli tus xosdir. Minor va major orasidagi qarama-qarshilik musiqa san'atining muhim ifoda vositalaridan hisoblanadi.

Ohang (fors.-toj.) — tovush, nag'ma, kuy.

Alteratsiya (lot. - o'zgartirish) — musiqiy tovushlarning balandligini o'zgartirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. О. Матякубов, “Додекаграмма”. Ташкент, 2005.
2. R. Qosimov, "An'anaviy tanbur ijrochiligi". Toshkent, 2002-yil.
3. В. Беляев, “Музыкальные инструменты Узбекистана”. Москва, 1933.
4. A. Alimatov, “San’atga bag’ishlangan umr”. Toshkent, 2017-yil.
5. A. Zufarov, “An'anaviy cholg’u ijrochiligi”. Toshkent, 2019-yil.
6. T. Levin, “The hundred thousand falls of good”. AQSh, 1996-yil
7. T. Zufarov, “Sozgarlik tarixi”. Toshkent, 2014-yil.
8. О. Ибрагимов, “Фергано-Ташкентские макомы”. Ташкент, 2006.
9. F. Mamadaliyev, “Milliy musiqa ijrochiligi masalalari”. Nashrga tayyorlovchi va maxsus muharrir R.Yunusov. Toshkent, 2001-yil.
10. S. Begmatov, M. Matyoqubov. “O’zbek an’anaviy cholg’ulari» (o‘quv qo’llanma). Toshkent, 2008-yil.

MUNDARIJA

ANNOTATSIYA.....	3
KIRISH.....	4
USTOZ TURG'UN ALIMATOV.....	5
1-dars TANBURNING TUZILISHI	6
2-dars TANBUR IJRO QILISHDAGI HOLAT.....	7
3-dars NOTA CHO'ZIMLARI VA UNING JOYLASHUVI.....	8
4-dars ALTERATSIYA BELGILARI VA INTERVALLAR.....	10
5-dars TANBUR PARDALARIDA NOTANING JOYLASHUVI	12
6-dars TANBURNI SOZLASH.....	13
7-dars ZARBLAR	14
8-dars MURAKKAB ZARBLAR.....	15
9-dars ZARBLARNI KUYLAR YORDAMIDA O'RGANAMIZ	16
10-dars TANBUR PARDALARI	17
1-mashq.....	17
2-mashq.....	17
3-mashq.....	18
4-mashq.....	18
5-mashq.....	18
6-mashq.....	18
7-mashq.....	19
8-mashq.....	19
9-mashq.....	19
10-mashq	19
Murakkab mashqlar	
1-mashq.....	20
2-mashq.....	21
3-mashq.....	22
4-mashq.....	23
5-mashq.....	24
6-mashq.....	25
GLOSSARIY	26
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI	28

Qaydlar uchun

O'quv nashr

Abror Zufarov

AN'ANAVIY TANBUR

"Tafakkur avlodi" nashriyoti, 2022

Muharrir:

A. Abdujalilov

Texnik muharrir:

Sh. Beknazarov

Badiiy muharrir:

Z. Shoimov

Musahhiha:

D. Beknazarova

Dizayner:

V. Xandamyan

**Nash.lits. № 2013-975f-3e5e-d1e5-
f4f3-8537-2366, 20.08.2020 y.**

Terishga 24.12.2022-yilda berildi. Bosishga 18.01.2023-yilda ruxsat etildi.
Bichimi: 60x84 1/8. Ofset bosma. «Arial» garniturasi. Shartli b.t. 4.0.
Nashr b.t. 3.72. Adadi 20 000 nusxa. Buyurtma № MV-06.
Bahosi shartnoma asosida.

Tafakkur avlodi" nashriyoti, 100190, Toshkent shahri,
Olmazor tumani, Nodira ko'chasi, 19-uy.
e-mail: tafakkur_avlodi@mail.ru

"Tafakkur avlodi" MCHJ bosmaxonasida bosildi.
Toshkent shahri, Olmazor tumani, Nodira ko'chasi, 19-uy.
Telefon: +99890 000-33-93

«Tafakkur avlod'i
nashriyoti

ISBN 978-9943-9093-8-0

9 789943 909380